Bogucka, Maria

„Sarmatia Europiana oder Sarmatia Asiana? Polen in den deutschsprachigen Druckwerken des 17. Jahrhunderts”, Włodzimierz Zientara, Toruń 2001 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 92/3, 377

2001

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

MUZEUM HISTORII POLSKI

Historique — CIMH). W Polsce Witold K u l a w swym dziele „Miary i ludzie" (Warszawa 1970) zapoczątkował rozwój badań nad społecznymi aspektami metrologii. W tym nurcie socjologizującym znajduje się także omawiana praca. Autorka przedstawia technikę mierzenia gruntów w związku z przebiegiem procesów osadniczych i uprawą roli, a także przebiegiem reformy w tym zakresie (tzw. pomiara włóczna) na obszarach Korony w długim ciągu od XVI aż do XVIII w. Chodzi jej nie tylko o odtworzenie dawnych jednostek miar i sprowadzenie ich do miar dzisiejszych; szuka przy tym odpowiedzi na liczne pytania z zakresu społecznej historii wsi i jej mieszkańców. M. in. podnosi kwestię, czy i jak odbiła się na technice mierzenia gruntów nowa organizacja wsi, związana z wprowadzeniem w XVI w. poddaństwa chłopów i pańszczyzny. Praca wymagała przeprowadzenia ogromnie rozległej kwerendy w różnych archiwach, gdzie znajdują się materiały związane z transakcjami gruntowymi, eksploatacją gruntów, regulacją prac rolniczych, ordynacjami gospodarczymi, lustracją dóbr królewskich i prywatnych itd. Książka dzieli się na pięć części. Część I przedstawia zasób źródeł i charakteryzuje stan dotychczasowych badań, część II zawiera teoretyczny model miar gruntów występujących w Polsce i analizuje ich nazwy, część III prezentuje oszacowanie wielkości ról chłopskich w poszczególnych regionach, część IV omawia zasady pomiaru w dobie pańszczyzny. W części V przedstawione zostały wybrane dokumenty dotyczące pomiarów gruntu, szczególnie interesujące ze względu na ich treść. Ta wzorowo wykonana praca będzie przez długie lata służyć badaczom wsi w Polsce i w innych krajach.

M. B.

Włodzimierz Z i e n t a r a, *Sarmatia Europiana oder Sarmatia Asiana? Polen in den deutschsprachigen Druckwerken des 17. Jahrhunderts*, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2001, s. 257.

Na podstawie analizy siedemnastowiecznych starodruków niemieckojęzycznych, głównie pochodzących z Herzog–August Bibliothek w Wolfenbüttel, ale także z innych zbiorów (Tybinga, Getynga, Praga, Biblioteka PAN w Gdańsku, Miejska i Uniwersytecka Biblioteka w Toruniu) stara się autor odtworzyć obraz Polski i Polaków, funkcjonujący na Zachodzie Europy w XVII w. Są wśród nich źródła należące do trzech typów: relacje i wspomnienia z podróży, gazety i druki ulotne oraz rozprawy historyczne i prawnicze. Przy okazji — na marginesie głównego zagadnienia, jakim jest opinia i stan wiedzy o Polsce — poruszone zostały w książce różne zagadnienia szczegółowe, jak np. sytuacja miast i mieszczaństwa, ustrój polityczny, udział kobiet w podróżach, problem stosunku do Żydów i religijnej tolerancji, funkcjonowanie poczty i systemów komunikacji społecznej, sposoby widzenia i interpretacji świata (tu np. proroctwa), obchodzenie świąt i uroczystości, organizacja wolnych elekcji, wydarzenia wojenne (najazd szwedzki, powstania kozackie). Wszystkie one zresztą stanowią składniki ogólnego obrazu Polski, są elementami spraw, na które cudzoziemcy najczęściej zwracali uwagę. Z i e n t a r a stara się określić, na jakich podstawach opierał się autor każdego druku (pobyt w Polsce, znajomość pośrednia poprzez informacje przeczytane lub zasłyszane od innych), jakie były w owych czasach stereotypy Polaka, na ile w opiniach odzwierciedla się rzetelna wiedza, a na ile funkcjonują w nich mity i występuje pogoń za egzotyką i sensacją. Szkoda, że praca obejmuje tylko jedno stulecie, nie może więc ukazać ewolucji (ewentualnie stabilności) poglądów. Dobrze, że ukazała się w języku niemieckim, jej treść będzie więc dostępna dla odbiorców za granicą.

M. B.